

Lapin Matkailun tulevaisuuskuvia

Hanna-Leena Pesonen
Ja Antti Rajala
Lapin liitto

Tulevaisuus Lapista – ennakointi uudessa maakunnassa -hanke

24.4.2019

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

LAPIN LIITTO

Elinkeino-, liikenne- ja
ympäristökeskus

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

Tulevaisuuskuvien laatiminen

- Lapin matkailun tulevaisuuskuvat laadittiin virittämään keskustelua Lapin matkailustrategian ja Lapin matkailun vision määrittelyn pohjaksi
- Tulevaisuus lapista-hankkeen henkilöstö koosti työskentelyn pohjaksi PESTE-analyysiin perustuen ja megatrendejä analysoiden keskeisiä matkailun muuttujia ja niiden vaihtoehtoisia toteutumisia tulevaisuudessa.
- Lapin matkailun kehittäjät ja toimijat kokoontuivat yhteiseen tulevaisuuspajaan, jossa tulevaisuustaulukko-menetelmää apuna käyttäen laadittiin eri näkökulmaisia tulevaisuuskuvia.
- Hankkeen henkilöstö yhdisti näistä kolme erilaista, pelkistettyä kuvaa mahdollisista tulevaisuuksista ja tulkitsi niiden taustoja. Tulevaisuuskuvat nimettiin seuraavasti: ***Omalla painollaan-keskiverto kehitys, Routamaiden autiotuvat ja Rohki hyälappi.***
- Lisäksi hankkeen henkilöstö ”irroitteli” ja laati epärealistisen utopian ja dystopian herättämään keskustelua.

Omalla painollaan – keskiverto kehitys

- Hiilineutraalius ei ole merkittävä kriteeri matkakohteen valinnassa vaan keskeistä laaja palvelutarjonta.
- kestävän kehityksen arvot huomioidaan jollain lailla keskuksissa mutta vain ”lisäarvona”. Keskusten ulkopuolella kestävyys ei näy.
- Yksilö- ja omatoimimatkailu lisääntyy, asiakkaita ei segmentoida maittain vaan esim. arvojen ja elämäntyylin mukaan.
- Kohtaantohaasteet jatkuvat (pätäkä-, keikka, matalapalkkatyö, kausiluonteisuus). Työvoimantarve turvataan enenevässä määrin maahanmuuttajilla. Voi myös käydä niin että teknologistumisen myötä työtä on tarjolla vain harvoille ja valituille.
- Tieverkosto säilyy entisellään//rapistuu, junayhteydet pysyvät entisellään mutta bussireitit lisääntyvät ja matkaketjuja kehitetään. Busseilla pääsee liikkumaan sesonkiaikaan, poikittaisliikennettä ei juurikaan ole. Lentoliikenne kasvaa maltillisesti. Raideliikenne ei kehity merkittävästi. Älytiet ovat jääneet yksittäisiksi kokeiluiksi.
- Sään ääri-ilmiöt ovat lisääntyneet, mutta niiden vaikutuksia on onnistuttu taklaamaan teknologialla.
- Matkailu keskittyy edelleen keskuksiin. Vain suurimmissa keskuksissa on toimivat, riittävän tehokkaat tietoliikenneyhteydet, mikä eriarvoistaa alueita
- Matkailu on ”edelläkävijä” ja pilotoija-ala monessa, esim. teknologian hyödyntämisessä palveluissa
- Alustatalous on muutaman toimijan vallassa ja varassa, mikä heikentää aluetaloudellisia vaikutuksia, valvonta- ja ohjaus- ja säätelymahdollisuuksia ja voi muodostua maine- ja turvallisuusriskiksi.
- Viipymät säilyvät nykyisellään.
- Työ ympärivuotisuuden hyväksi tuottaa jonkin verran tulosta, kesä-elokuun matkailua on onnistuttu kasvattamaan.
- Matkailu kasvaa volyymiltaan ja vakiintuu yhdeksi keskeisistä elinkeinoaloista Lapissa.
- Infran kantokyky rajoittaa kasvua.

Kestävä kasvu ja työllisyysohjelma

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

Tulkintaa omalla painollaan – tulevaisuuskuvasta - miten tähän on tultu?

- Kuva on seurausta Lapin matkailun passiivisuudesta yhdessä hakea systeemisiä ratkaisuja jo tänä päivänä näkyviin ja kasvaviin ongelmiin, kuten matalapalkkaisuuteen ja sesonkiluonteisuuteen. Toimenpiteet paikallista ja suuriin, globaaleihin muutoksiin reagoidaan pääasiassa reaktiivisesti.
- tässä keskeisimmät globaalit megatrendit, joihin Lapin matkailussa on jollain lailla tartuttu, ovat teknologinen murros ja muuttoliikkeet.
- Teknologiaa on kyetty ottamaan käyttöön ja hyödyntämään matkailussa lähinnä keskuksissa, koska kansallisesti ja lapissa ei ole kyetty turvaamaan riittäviä tietoliikenneyhteyksiä kaikkialla.
- Alueiden eriarvoistumista korostaa se, että kansallisesti ei ole pidetty merkittävänä panostaa lapin sisäisiin liikenneyhteyksiin.
- Globaaleja muuttoliikkeitä hyödynnetään Lapin matkailun työvoimatarpeen tyydyttämisessä. Tässä on vaarana kahtiajako joka voi synnyttää levottomuuksia ja on matkailun turvallisuudelle ja maineelle riski.
- ilmastonmuutosta ei juuri ole huomioitu Lapin matkailun kehittämisessä, koska se ei ole muuttanut matkustavien arvomaailmaa eikä ole aiheuttanut asiakkaiden taholta paineita hiilineutraaliuteen
- globaalisti ja kansallisesti ei ole saatu tehtyä merkittäviä, matkailun hiilineutraaliuteen ohjaavia ja pakottavia päätöksiä

Kestävä kehitys ja työ -ohjelma

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

Routamaiden autiotuvat

- Suvaitsemattomuus ja sääntely lisääntyy, matkailusta on tullut epätrendikästä massoille. Matkailua harrastavat lähinnä ympäristöstä ja kestävyydestä piittaamattomat ”Dubain sheriffit”, joiden ehdoilla ja pääomilla Lapin kohteita kehitetään. TAI Lapin matkailukeskuksista on tullut ”kiinalaisten luminen disneyland” ja omistuspohja on siirtynyt ulkomaisille.
- Asiakkaat eivät hae paikallisuutta tai aitoutta ja kestävyysnäkökulma on jäänyt huomioimatta.
- Matkailun alan työt ovat edelleen pätkätyötä, matalapalkkista ja kausiluonteista ja halpatyövoimaa tuotetaan ulkomailta. Lisääntynyt keikka/pätkätyö ei lisää houkuttelevuutta, pysyvää työvoimaa ei ole → turvallisuus – ja maineriski. Työelämässä ei ole joustavuutta
- Viipymät kohteessa lyhentyvät ja itse matkustamiseen saattaa kulua enemmän aikaa toimimattomien matkaketjujen ja huonojen liikenneyhteyksien takia.
- Raideliikenne pysähtyy Ouluun.
- Bussit ja muita tuotannon välineitä tuodaan halvalla ulkomailta ja paikallisen toimijat sivuutetaan kilpailussa. Paikalliset työllistyvät vain tukipalveluihin.
- Sään ääri-ilmiöt heikentäneet turvallisuutta ja toimivat palvelut on saatavilla vain keskuksissa.
- Teknologia kehittyä vain keskuksissa -- eriarvoistuminen
- Matkailu painottuu vain talveen, ympärivuotisuutta ei juuri ole. Infran kantokyky ajaa alan kannattavuuden ja kysynnän laskuun
- Jäljelle jäävät tuotteet ovat joko high end- asiakkaille suunnattuja tai massatuotteita.

Tulkinta Routamaiden autiotuvattulevaisuuskuvasta- Miten tähän on tultu?

- Tätä tulevaisuuskuva leimaa globaali kyvyttömyys tehdä ajoissa vaikuttavia, kansainvälisiä sopimuksia ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi
- ongelmaan on oikeasti tartuttu vasta sitten kun keinona on enää voimakas säätely, joka kohdistuu voimakkaasti myös matkustamiseen.
- Samanaikaisesti ihmisten huoli maapallon tilasta on kasvanut niin voimakkaasti, että se on muuttanut arvoja ja arvostuksia ja ne matkailualueet, jotka vaativat lentämistä ja joiden toimintaa ei läpäise aidosti kestävyys, ovat joutuneet suurten, ympäristötietoisten joukkojen epäsuosioon.
- Lapissa ei ole osattu tarttua työn murroksen tuomin mahdollisuuksiin mm matkailun viipymien pidentämiseksi ja työvoiman turvaamiseksi.
- Teknologisen muutoksen tuomiin mahdollisuuksiin alueiden kehittämisessä, matkailun logistiikassa, ekologisuudessa ja toimintojen ”leanauksessa” ei ole osattu koko Lapin tasolla tarttua.
- Saavutettavuuteen ja sisäisiin yhteyksiin ei ole panostettu.
- Kiinan nousu johtavaksi talousalueeksi ja Lapin matkailun heikosta kannattavuudesta johtuva pääomien puute on johtanut matkailun infra- ja toimintojen valumisen ulkomaisiin käsiin.

Rohki hyä Lappi

- Matkakohteelta vaaditaan hiilineutraaliutta ja lentoliikenne on kehittynyt kestäväan suuntaan
- Yksilöllisyys ja suvaitsevaisuus vallitsevia arvoja, Lappi pystyy vastaamaan lisääntyneeseen omatoimimatkailuun ja erilaisiin kohderyhmiin ja palvelutarpeisiin. Asiakaskanta on monipuolista ja Lappi on suvaitseva, esteetön ja turvallinen. Lappi ei kuitenkaan ole kaikkea kaikille.
- Matkailijat hakevat myös paikallisia ja aitoja palveluja, myös lähialuematkailu lisääntynyt.
- Lapin matkailun kannattavuus on parantunut, luksusmatkailu lisääntynyt -> palkat nousseet, alasta tullut houkutteleva ja kilpailukykyinen työntekijöille.
- Houkuttelevuutta lisää Lapin veto – ja pitovoima: matkailutyöhön yhdistetään lomailua, etätyö on yleistynyt. Matkailijoiden viipymät ovat pidentyneet merkittävästi.
- Tieverkoston kunnosta huolehditaan, uusia junavuoroja, bussireittejä ja poikittaisliikennettä on syntynyt. Älykkäät matkaketjut toimivat joka puolella, joita älytieosuudet palvelevat.
- Entistä enemmän suoriin lentoihin perustuva Lapin lentoliikenne, arktisen alueen sisäiset lennot ja drone-kuljetukset ovat kehittyneet, lappiin pääsee luotijunalla.
- Investoinnit Lappiin ovat pääosin kotimaisten hallussa, jota täydentää ulkomainen rahoitus
- Teknologia on läpileikkaava ja se mahdollistaa kaikkialla Lapissa asiakkaalle optimoidut palvelut. Keinoäly on laajasti käytössä helpottaen yrittäjän arkea, palvelukokonaisuuksien rakentamista ja kestäviä valintoja.
- Matkailijamäärät kasvavat ympärivuotisesti. Monipuolinen Lapin matkailu on vahvistanut koko Lappia.
- Asiakkaan ostoprosessi on sujuva
- Ilmastonmuutoksen vaikutuksia ollaan onnistuttu hillitsemään. Lappiin tullaan pakoan suuria ääri-ilmiöitä, myrskyjä, metsäpaloja ja helteitä. Lappi on sään ääri-ilmiöiden arktinen huippuasiantuntija ja vientialue.
- Alustatalouden toimijat toimivat toimialan yhteisten sääntöjen mukaisesti ja kestävästi
- Infra uusiutuu kestäväan kehityksen periaatteita noudattaen.

Tulkinta Rohki Hyä-tulevaisuuskuvasta - miten tähän ollaan tultu?

- Tässä tulevaisuuskuvassa on tartuttu proaktiivisesti teknologisen kehityksen, ilmastonmuutoksen ja työn murroksen megatrendeihin sekä jakamistalouden nousuun ja arvojen ja arvostuksen muutokseen.
- Yhteinen, kansallinen tahtotila on mahdollistanut teknologian hyödyntämisen alueiden kehittymisessä koko Lapissa tai Lappi on itse, omilla panostuksillaan mahdollistanut tämän.
- Ilmastonmuutos etenee mutta lämpenemisen 2 % tavoite on saavutettavissa ja Lapin matkailu omilla ponnisteluillaan hyötyy ilmastonmuutoksesta.
- Lentoliikenne ei ole merkittävästi vähentynyt vaan sen kestävyysaaste on teknologian kehityksen myötä ratkaisut
- Työn, ajan ja paikan riippuvuussuhteiden murtumiseen on tartuttu lisäämällä Lapin vetovoimaa ja palvelutarjontaa ja muuttamalla matkailun työelämää.
- Lapin matkailu on seurannut herkäällä korvalla matkailijoiden arvojen ja arvostusten muutosta ja erilaistumista ja muokannut alueiden kiinnostavuutta eri kohderyhmille.
- Tulevaisuuskuvan mahdollistaa myös matkailua kokonaisvaltaisesti muuttaneet aktiiviset, yhteiset toimet alan kannattavuuden, vetovoiman ja työmarkkinakilpailukyvyyn parantamiseksi sekä ponnistelut Lapin yleisen vetovoiman lisäämiseksi
- Kansallisesti Lappi on nähty merkittäväksi talousalueeksi, jonka saavutettavuuteen ja sisäiseen liikenteeseen sekä arktisen alueen yhteyksiin on panostettu.

MALLIESIMERKKI-LAPPI - utopia

Kuten Rohki Hyä mutta

- Fossiilitalouteen pohjautuva lentäminen on merkittävästi vähentynyt sekä sääntelyn, hinnannousun ja arvojen muutoksen myötä. Sen rinnalle on tullut sähkölentokoneet, mutta teknologian uutuudesta johtuen hintataso on samaa tasoa kuin perinteisillä koneilla
- Ihmisten vapaa-aika on merkittävästi lisääntynyt mutta tulotaso ei tästä ole heikentynyt.
- Matkustustarve ei ole merkittävästi vähentynyt mutta se tapahtuu vapaa-ajan lisääntymisen myötä enenevässä määrin maata pitkin. Itse matkanteko on merkittävä osa elämästä. Tästä huolimatta myös viipymät Lapissa ovat pidentyneet
- Virtuaalitekniologia, lisätty todellisuus ja keinoäly auttavat matkan ja kohteen valinnassa omien arvojen, elämäntyylin ja kestävyysvaatimuksen mukaisesti ja rikastavat elämystä matkalla ja paikanpäällä luontona säästäen
- Virtuaalitekniologia on kehittynyt aidon tuntuiseksi, moniaistiseksi elämykseksi, ja 2000 ja sen jälkeen syntyneet saavat matkaelämyksensä pääasiassa sitä kautta.
- Lapin matkailuelinkeino tuottaa sisältöä virtuaalimatkailuun ja osa elinkeinosta on siirtynyt sinne. Se on myös synnyttänyt uuden, nousevan elinkeinoalan lappiin
- Lappi on profiloitunut maailman johtavaksi, älykkäästi kestäväksi matkailun alueeksi, josta käydään hakemassa mallia muualle

RUUSUSEN UNI - dystopia

- Lentämisessä ei ole onnistuttu ratkaisemaan kestävyysaastetta. Lentäminen on merkittävästi vähentynyt voimakkaan säätelyn, hintatason nousun sekä ihmisten arvomutosten vuoksi.
- Virtuaalitodellisuus on korvannut nuoremmalla sukupolvella merkittävästi lentämistä mutta Lapissa ei ole tartuttu tähän eikä sillä ole virtuaalisuuteen mitään annettavaa – Lappi ei hyödy virtuaalimatkailusta
- Maata pitkin matkustaminen on merkittävästi lisääntynyt junaliikenteen sekä sähkö- ja biokaasuautojen yleistymisen ja kehittymisen myötä mutta kehitys on jäänyt suomessa kasvukolmion sisälle. Lappi on entistä vaikeampi saavuttaa.
- Matkailun painotus on talvessa, joka kärsii lumipeiteajan vähenemisestä ja lumipeitteen ohenemisesta, loskaisuuden lisääntymisestä, epävarmasta lumitilanteesta ympäri talven sekä sään ääri-ilmiöistä.
- Lappi vetää vielä kotimaisia matkailijoita mutta vetovoima on hiipumassa koska alue kärsii kestävämmämyyden maineesta ja talvitunnelma on heikentynyt. Kasvukolmion alueelta pääsee tunnelia ja laivareittejä pitkin yhä lämpimämpään Eurooppaan maata pitkin, mikä syö Lapin asiakkaita
- Ihmisten vapaa-aika ei ole merkittävästi lisääntynyt eikä työn ja lomamatkan yhdistäminen ole yleistä. Lappi ei ole etätöiden kannalta houkutteleva koska tietoliikenneyhteydet ovat jääneet 2019-vuoden tasolle eli toimivat kunnolla vain suurissa keskuksissa. Viipymät ovat lyhentyneet
- Lapin matkailu ei ole onnistunut houkuttelemaan ulkopuolista pääomaa, matkailun kannattavuus ja investointikyky ovat heikenneet. Infra rapistuu.

Kestävää kasvua ja työtä ohjelma

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto